

Kompetenceudvikling for fagpersoner

Seksualitet

Seksuelle krænkelser og beredskabet: Respekt for grænser

AARHUS
KOMMUNE

Anette Østergaard

Skolesundhedsplejerske i Sundhedsplejen, Aarhus Kommune

Konsulent i Sundhed, specialkonsulent i Respekt for grænser

Mail: anos@aarhus.dk

Tlf. 51575186

AARHUS KOMMUNE

Seksualitet

0-16 år

WHO's definition på seksualitet

- *Seksualitet er en **integreret del** af ethvert menneskes **personlighed**. Den er et **basalt behov** og et aspekt ved det at være menneske, som ikke kan adskilles fra andre aspekter i livet. Seksualitet er ikke synonym med samleje. Det handler ikke om, hvorvidt vi har orgasme eller ej, og endelig er det ikke summen af vort erotiske liv. Dette kan være en del af vor seksualitet, men behøver ikke at være det.*
- *Seksualitet er så meget mere. Det er, **hvad der driver os til at søge kærlighed, varme og intimitet**. Den bliver udtrykt i den måde, vi føler, bevæger os på, rører ved og bliver rørt ved. Det er lige så meget dette at være sensuel, som at være seksuel. Seksualitet har **indflydelse på vore tanker, følelser, handlinger og samhandlinger** og derved **på vor mentale og fysiske helse***
- *Og da helse er en fundamental menneskeret, så må også **seksuel helse** være en **basal menneskeret**.*
- *(Langfeldt og Porter 1986)*

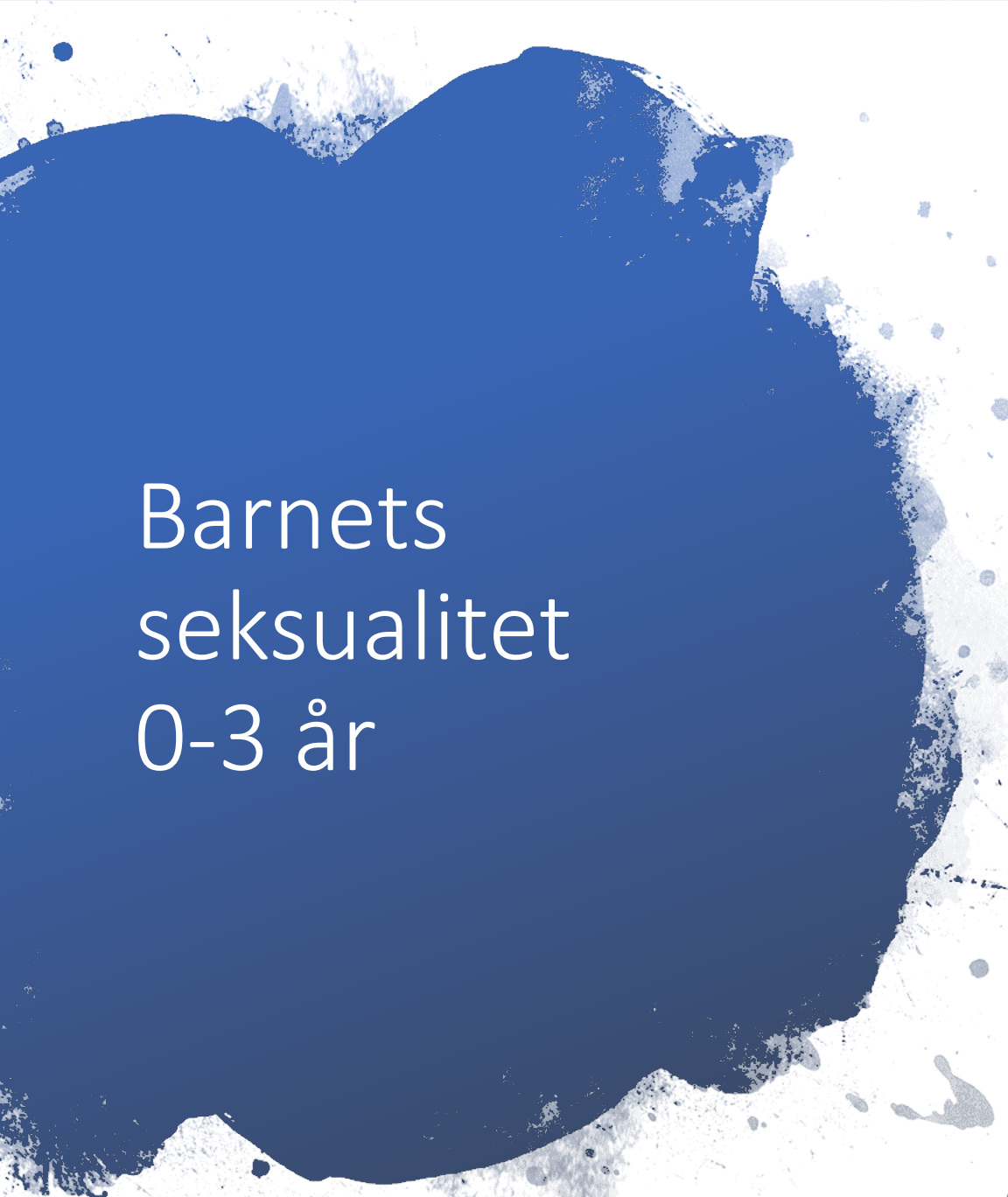

Seksualitetens udvikling fra barn til voksen

- Det lille barn fødes med en form for seksualitet
- Seksualiteten udvikles fra refleks- og sansestadiet til en nysgerrighed over for køn og forplantning
- I puberteten begynder barnet at forstå seksualiteten i voksen forstand
- Seksualiteten ændres fra at være ubevidst og diffus hos barnet til at være mere bevidst og målrettet
- Børns seksualitet kan ikke sammenlignes med voksne
- Voksne kommer ofte til at fortolke seksualitet ud fra egne forestillinger

Det lille barns seksualitet

- Barnet er født med at kunne lære at kravle, gå, spise, men også med evner til at blive seksuelle væsner.
- Seksualitetens udvikling afhænger af barnets personlighed og af de nære omsorgspersoner.
- Det lille barn er **sanselig over hele kroppen**, det reagerer på berøring
- Barnets seksualitet dækker over dejlige følelser og sanseoplevelser.
- Berøring er grundlæggende for det lille barns trivsel og udvikling
- Barnet kender ikke til blufærdighed

Barnets seksualitet 0-3 år

- Fra spædbarnsalder ses spontane tegn på kropslig ophidselse
- De fleste børn undersøger spontant sig selv, og viser glæde ved at berøre egne kønsorganer
- Fra 1½ årsalderen undersøger børn med stor naturlighed jævnaldrende børns kroppe og udviser interesse for voksnes kroppe

Barnets seksualitet 3-6 år

- Er nysgerrige og vil gerne røre ved familiemedlemmers køn og bryster
- Tager tøjet af, elsker at løbe nøgne rundt
- Viser numser og kønsorganer
- Udforsker hinanden og hinandens kønsdele ved at se på og pille ved
- Leger 'samleje' med tøj på
- Prøver at putte ting ind i hinanden
- Er interesseret i og udforsker forskellene på køn, ved der er forskel mellem dreng og pige
- Elsker 'frække ord'
- Har erektion
- Onanerer alene eller sammen med andre

Den gode seksuelle leg

- Legen foregår mellem ligeværdige og jævnaldrende børn
- Legen er frivillig for alle
- Legen foregår i en atmosfære af nysgerrighed og opdagelse
- Legen passer til den aldersmæssige udvikling
- Børn holder op med legen, hvis de voksne siger, de skal

Barnets grænser

- Respekter altid barnets grænser for berøring – respekt for andre børn
- Voksnes reaktioner er afgørende
- Undgå at barnet føler skyld og skam
- Afledning, fx ved onani.

Har barnet en bekymrende seksuel adfærd?

- Hvordan har barnet det i øvrigt?
- Stop op og spørg åbent ind til de lege barnet leger eller fortæller om
- Tag det roligt, når barnet fortæller.

Sådan støttes barnet

- Barnet støttes i at have ja-følelser og nej-følelser
- Barnet skal vide, at der findes gode og dårlige hemmeligheder
- Barnet skal lære at sige fra og at respektere, at andre siger fra
- Barnet skal erfare, at det får hjælp, hvis det beder om det.

Sådan forebygges seksuelle krænkelser

- Man kan forholde sig til det seksuelle område, som til ethvert andet område
- Man kan have fælles dialog om grænser hjemme/ i personalegruppen
- Hvad er reglerne i hjemme/i institutionen?
- Man kan have dialog om holdninger med hinanden/ forældrene

Refleksion

Udvælg de spørgsmål, der mest relevante og drøft dem:

- Hvordan snakker vi om børns seksualitet?
- Hvilke ord bruger vi?
- Hvordan håndterer vi det, hvis et barn har en seksuelt grænseoverskridende adfærd?
- Hvordan håndterer vi det, hvis vi oplever, at en voksen udviser en grænseoverskridende adfærd overfor et barn?
- Hvordan fortæller vi forældrene og andre samarbejdspartnere om vores normer for adfærd og omgangsformer?
- Hvordan vil vi sikre omsætningen af de fælles normer i praksis, så alle på stedet kender til de fælles normer for adfærd og omgangsformer?
- Er det ok at lege ”doktorlege”?
- Er der (uudtalte) regler for børnenes nøgenhed?
- Hvordan orienteres nye medarbejdere og forældre om eventuelle politikker for børnenes kropslige lege?
- Er der forskel på, hvad mandlige og kvindelige medarbejdere må med børnene? (obs på kommunens holdning)
- Har vi i institutionen den nødvendige viden om børns seksualitet?
- Er der noget omkring den fysiske indretning, som kan virke uhensigtsmæssigt?
- Hvornår, hvor og hvor længe er det i orden, at voksne er alene med børn?
- Er det i orden at give børn kram? Kys?

Bøger:

“Børn og seksualitet”, *mest for fagpersoner*

“Må vi lege doktor?”, *mest for forældre*

Pjece til
forældre
med børn i
dagtilbud:

Små børns seksualitet

Information til forældre i dagtilbud
om små børns seksualitet

[Små børns seksualitet](#)

Barnet og den unges seksualitet

6- 16 år

6-10-års alderen

- Er interesseret i køn, sex og forplantning
- Elsker frække ord
- Leger kysse-pille-lege med begge køn
- Blotter sig i leg eller for at være sej
- Onanerer, i enerum eller måske to børn sammen
- Klæder sig ud som det modsatte køn
- Bliver blufærdig i forhold til toiletbesøg eller badning

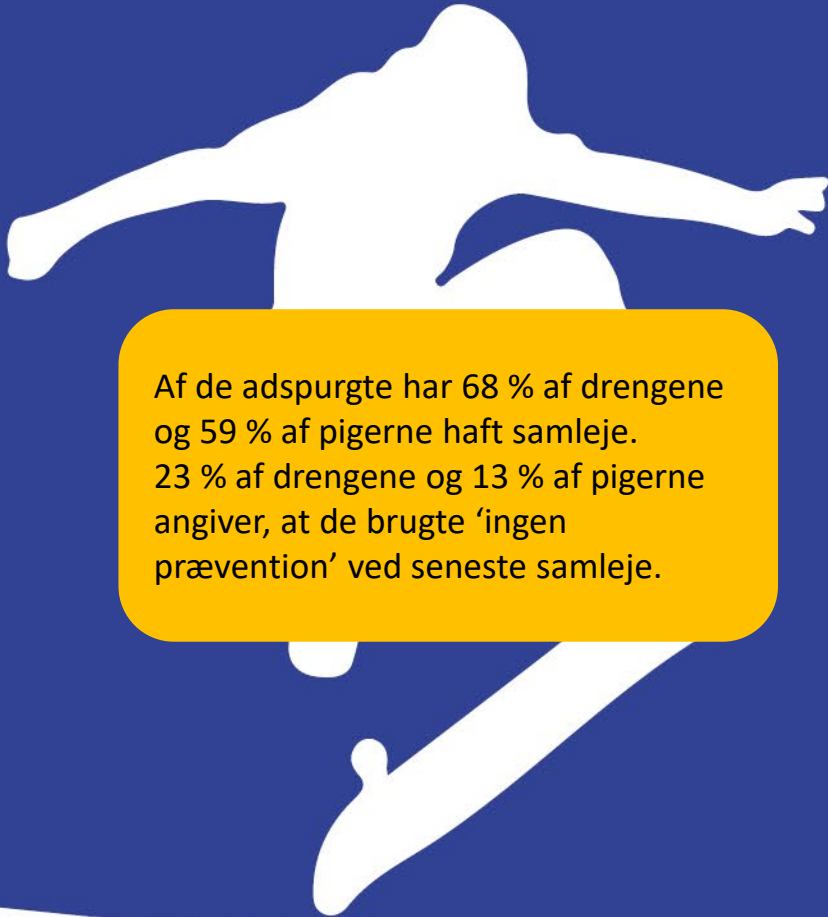

11-16-års alderen

- Udviser alderssvarende optagethed af seksualitet
- Har stor interesse for sit eget og det modsatte køn
- Leger alderssvarende, seksuelt prægede lege med jævnaldrende
- Onanerer skjult for de voksne, evt flere børn sammen
- Er interesseret i forhold omkring sex og forplantning
- Elsker at sige frække ord
- Bliver mere blufærdige
- Viser interesse for porno/sider med seksuelt indhold

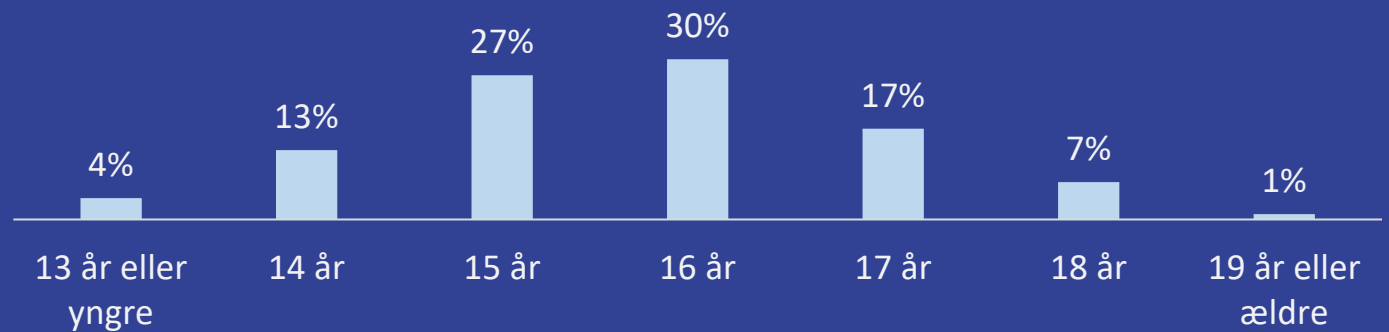

Hvad ved vi om seksualundervisning og seksuel sundhed i Aarhus?

Af de adspurgte har 68 % af drengene og 59 % af pigerne haft samleje. 23 % af drengene og 13 % af pigerne angiver, at de brugte 'ingen prævention' ved seneste samleje.

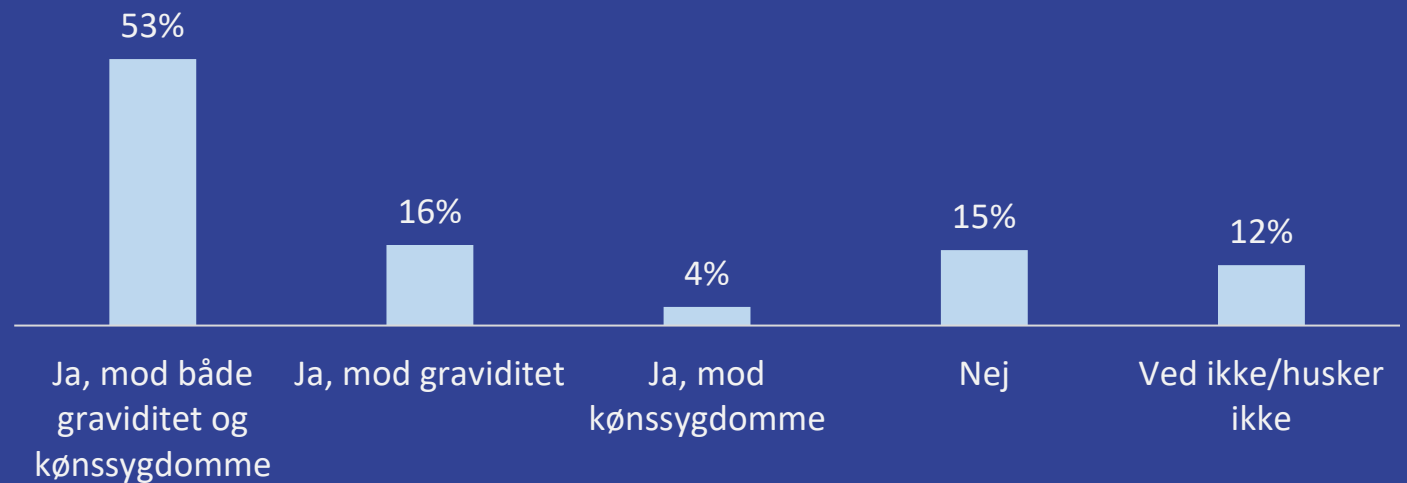
Alder ved første samleje blandt unge, der har angivet, at de har haft samleje

Hvad ved vi om seksualundervisning og seksuel sundhed i Aarhus?

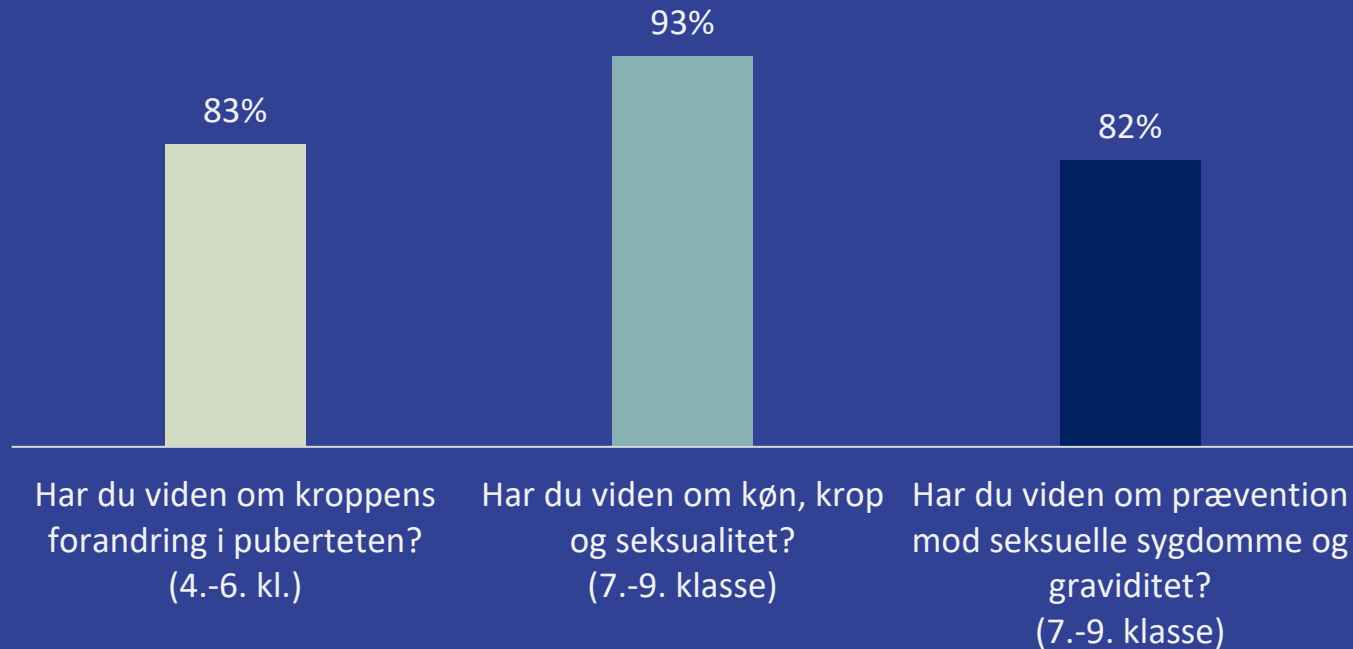
Tænk på sidste gang du havde sex. Brugte du/I prævention?

Hvad ved vi om seksualundervisning og seksuel sundhed i Aarhus?

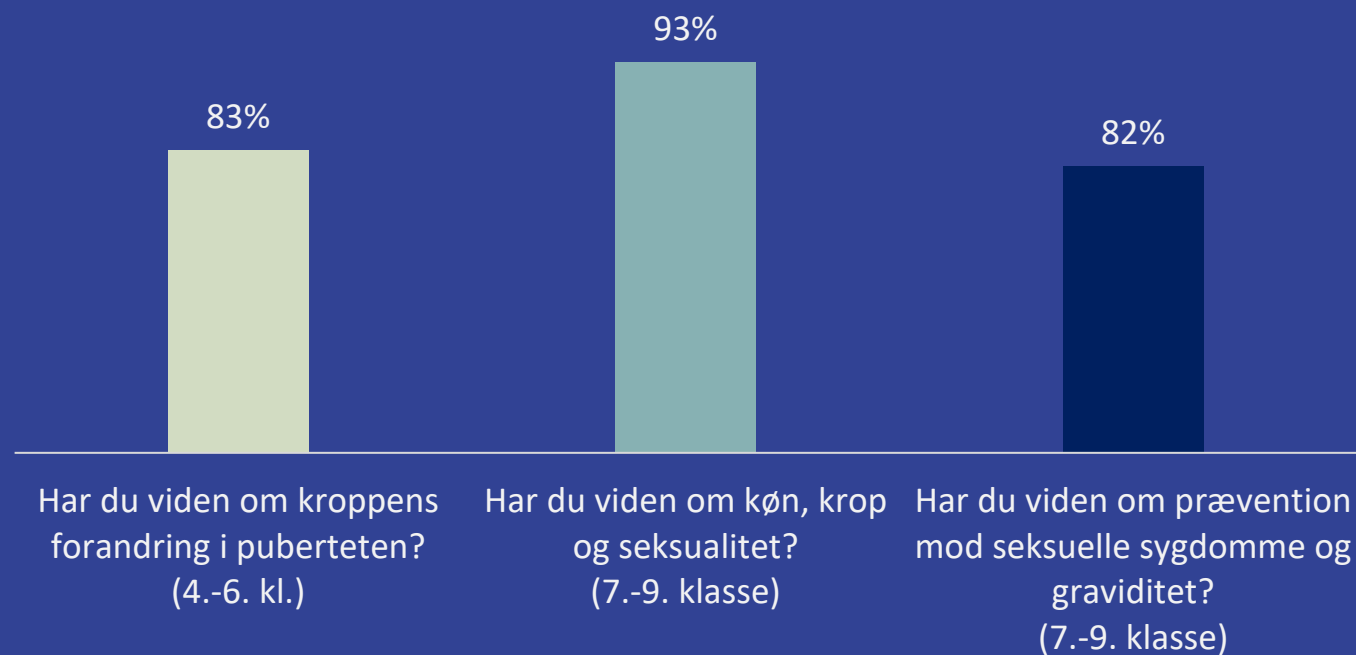
Andel der svarer 'ja' til spørgsmålet

Hvad ved vi om seksualundervisning og seksuel sundhed i Aarhus?

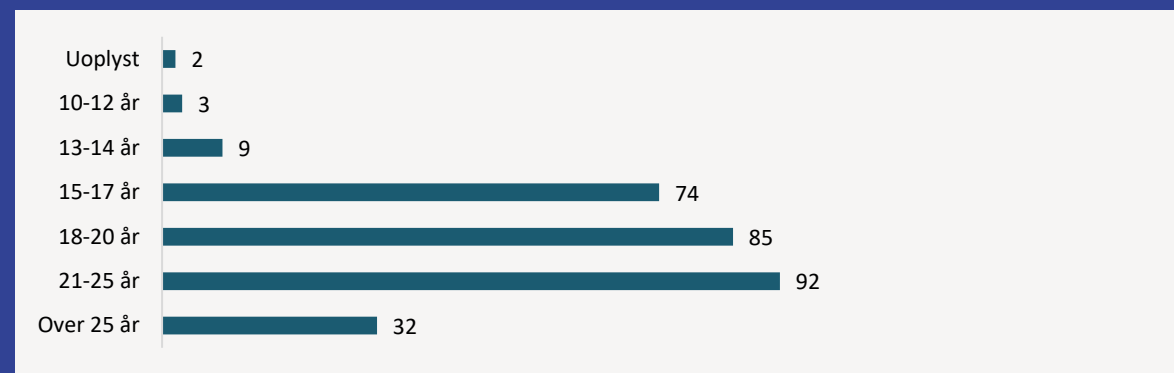

Andel der svarer 'ja' til spørgsmålet

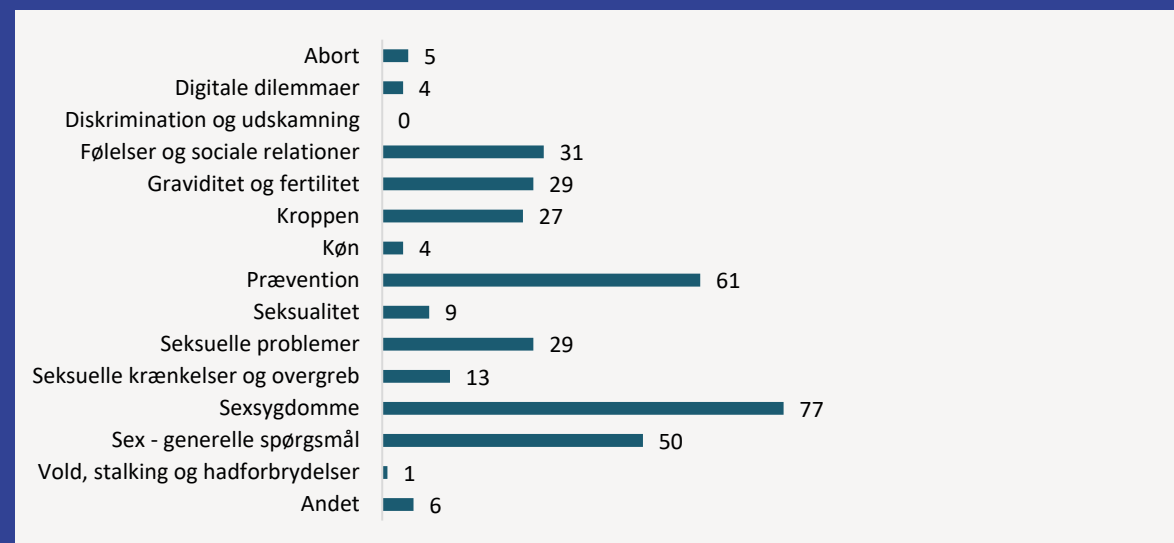

Sexlinjen, hvad spørger de unge om:

Aldersfordelingen blandt brugere på Sexlinjen i Aarhus kommune (angivet i antal, n=297 rådgivninger)

Overordnet henvendelsesårsag i Aarhus kommune (angivet i antal, n=297 rådgivninger, flere besvarelser tilladt)

Refleksion

Vælg det mest relevante spørgsmål og drøft det:

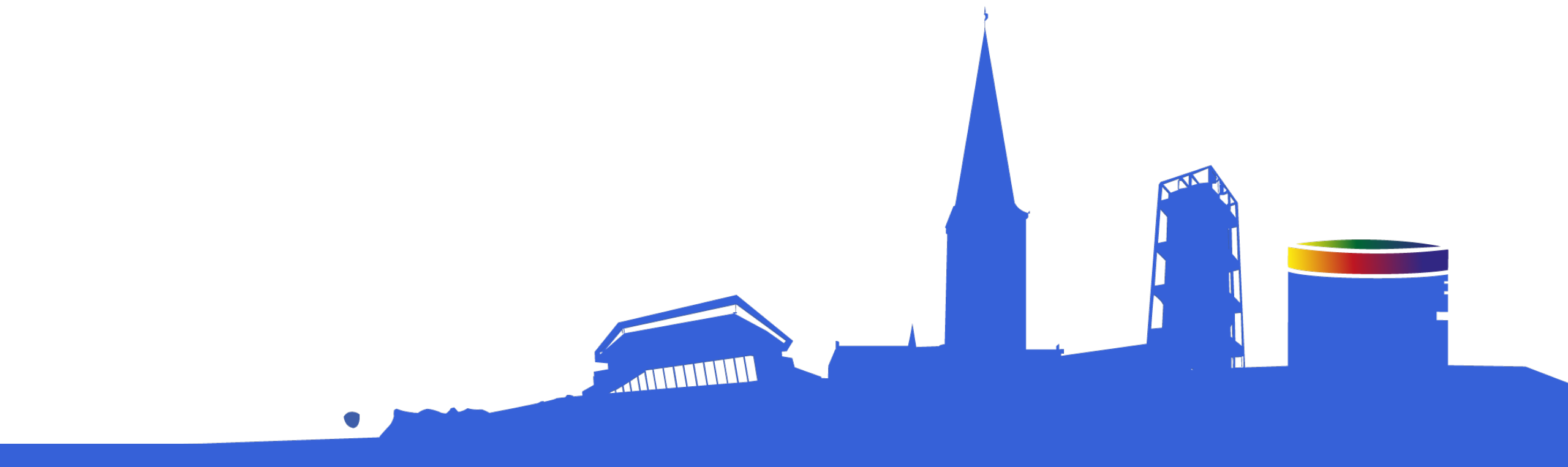

Hvordan kan man snakke med større børn og unge om seksualitet og seksuelle grænser?

Hvornår er det relevant at inddrage børnene/ de unges forældre i forhold til spørgsmål om seksualitet?

Hvad er de største udfordringer i forhold til større børn og unges seksualitet?

Seksuelle krænkelse / overgreb

Hvad er et seksuel overgreb?

”Der er tale om et seksuelt misbrug, når et barn inddrages i seksuelle aktiviteter, som det ikke kan forstå rækkevidden af, udviklingsmæssigt ikke er parat til, og derfor ikke kan give tilladelse til og/eller aktiviteter af denne karakter, der overskrider samfundets sociale og retslige normer”

(C.H. Kempe)

Hvor sker de fleste krænkelser/ overgreb?

De fleste overgreb begås inden for familien eller i "familielignende" forhold (for eksempel anbragte børn/unge)

Ofte kender ofre og krænkere hinanden i forvejen

Andre steder, hvor der begås overgreb:

- Daginstitutioner
- Skoler, herunder specialskoler og institutioner
- Fritidstilbud
- Nettet/digitalt

(Januscenteret)

Hvilke børn og unge udsættes for krænkelser/ overgreb?

- Ca. 33% af alle kendte overgreb begås af unge under 18 år
- Ca. 25% sker blandt søskende
- Ofrene er 45 % drenge og 55 % piger
- En del krænkelser sker i specialklasser/ specialskoler og på anbringelsessteder børn og unge imellem

(Januscenteret)

Særligt udsatte børn og unge

- Opvækst under ustabile familieforhold
- Vold i hjemmet
- Alkohol- eller stofmisbrug
- Mobning
- Ensomhed
- Mange skoleskift
- Belastende oplevelser (fx sygdom, død i familien)
- Dårlig kontakt til forældre

(Kilde: konsulent, Langagerskolen)

Børn og unge med handicap

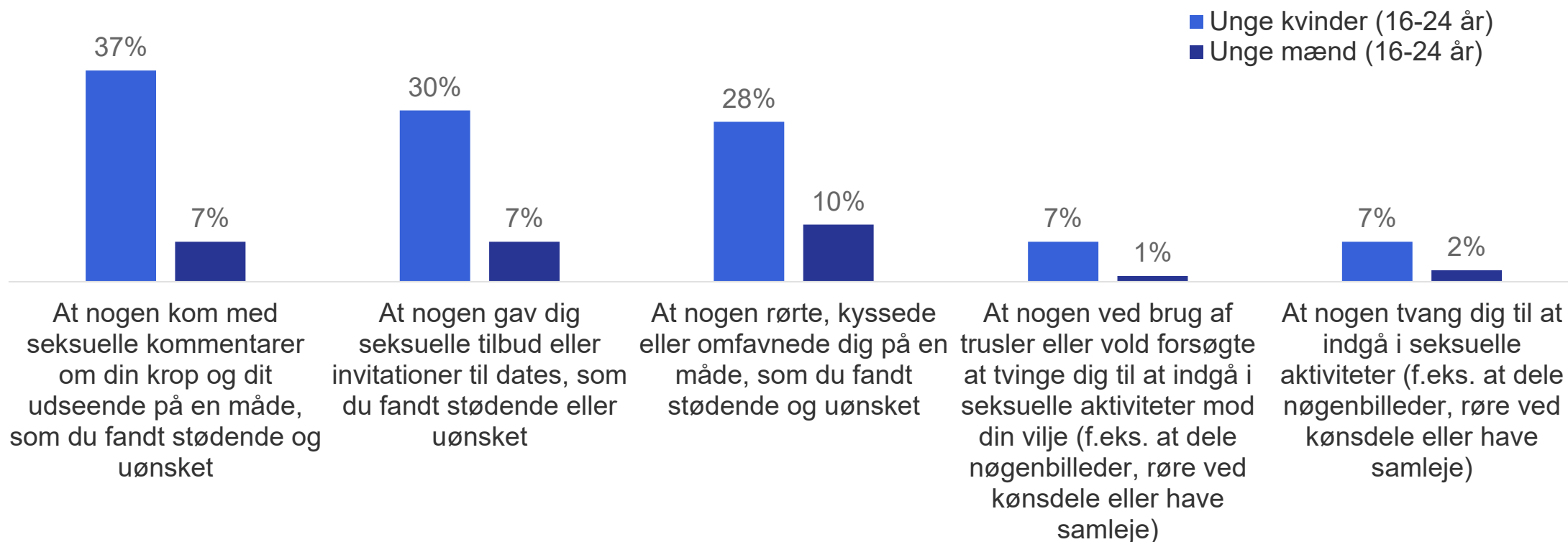
- Lav kognitivt niveau
- Tilknytningsvanskeligheder/svær opvækst
- Fysiske handicaps
- Manglende evne til refleksivitet
- Manglende evne til empati og kritisk skelnen
- Impulsivitet
- Stort behov for kontakt og blive elsket
- Vanskeligheder ift. kommunikation

(Kilde: konsulent, Langagerskolen)

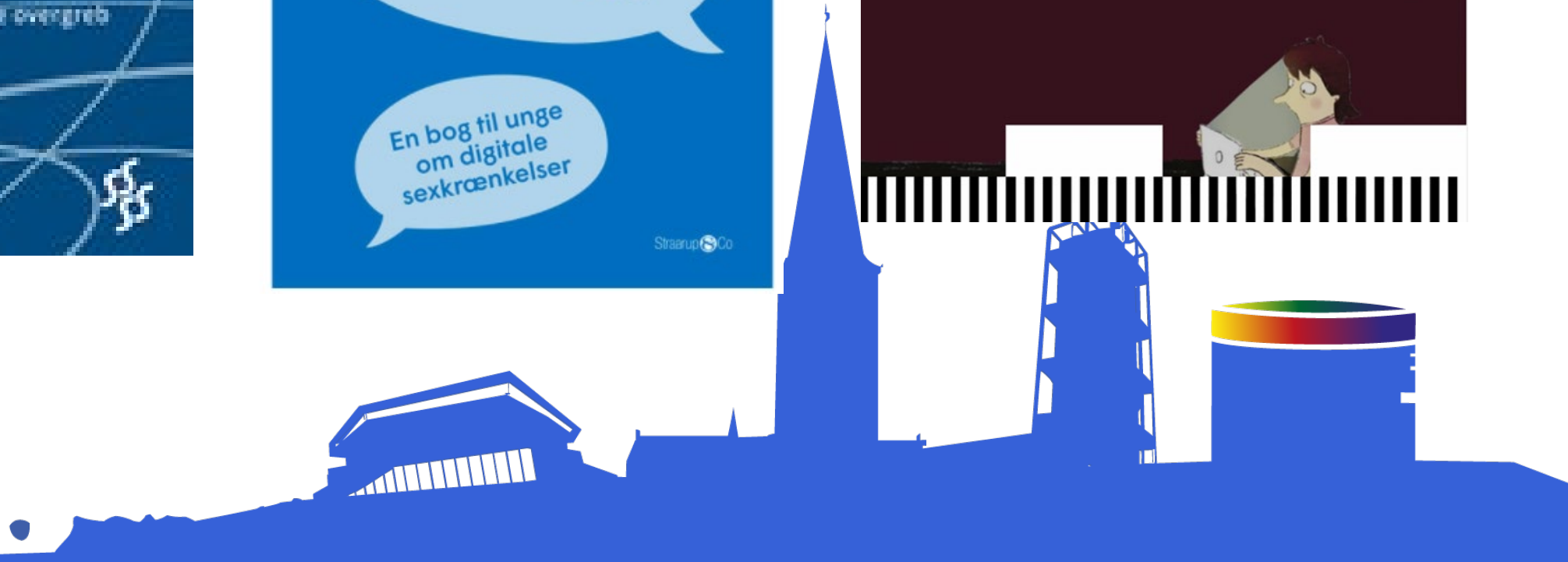

Hvor mange unge oplever seksuelle krænkelser?

Andel der én eller flere gange har været udsat for seksuelle krænkelser i løbet af de seneste to år

Bøger for fagpersoner

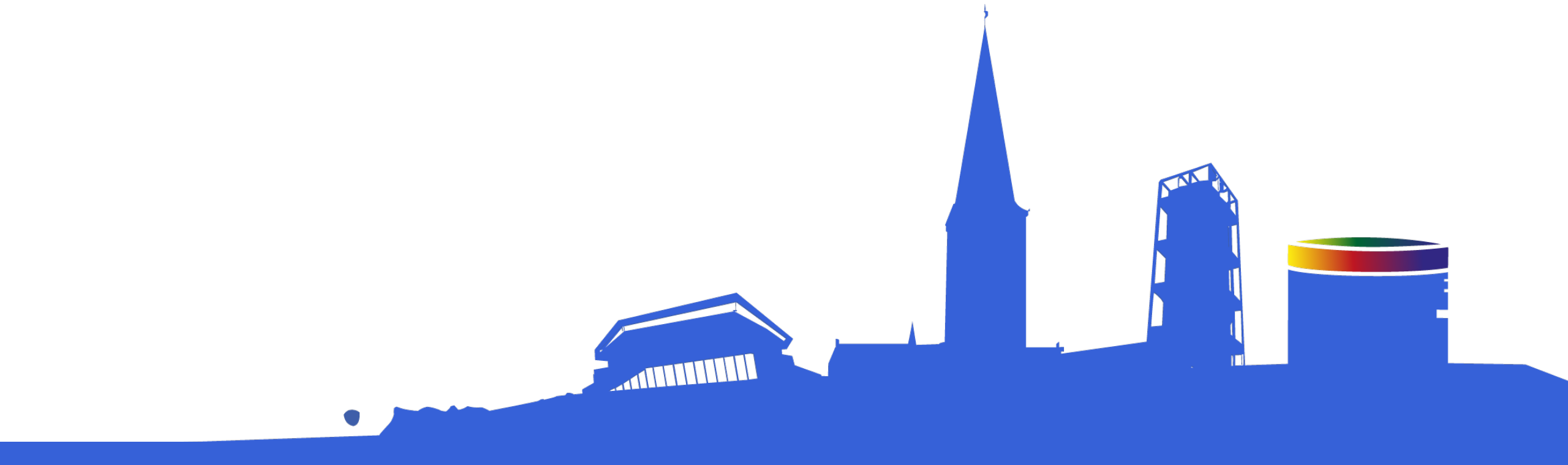

Links til rådgivningshjemmesider

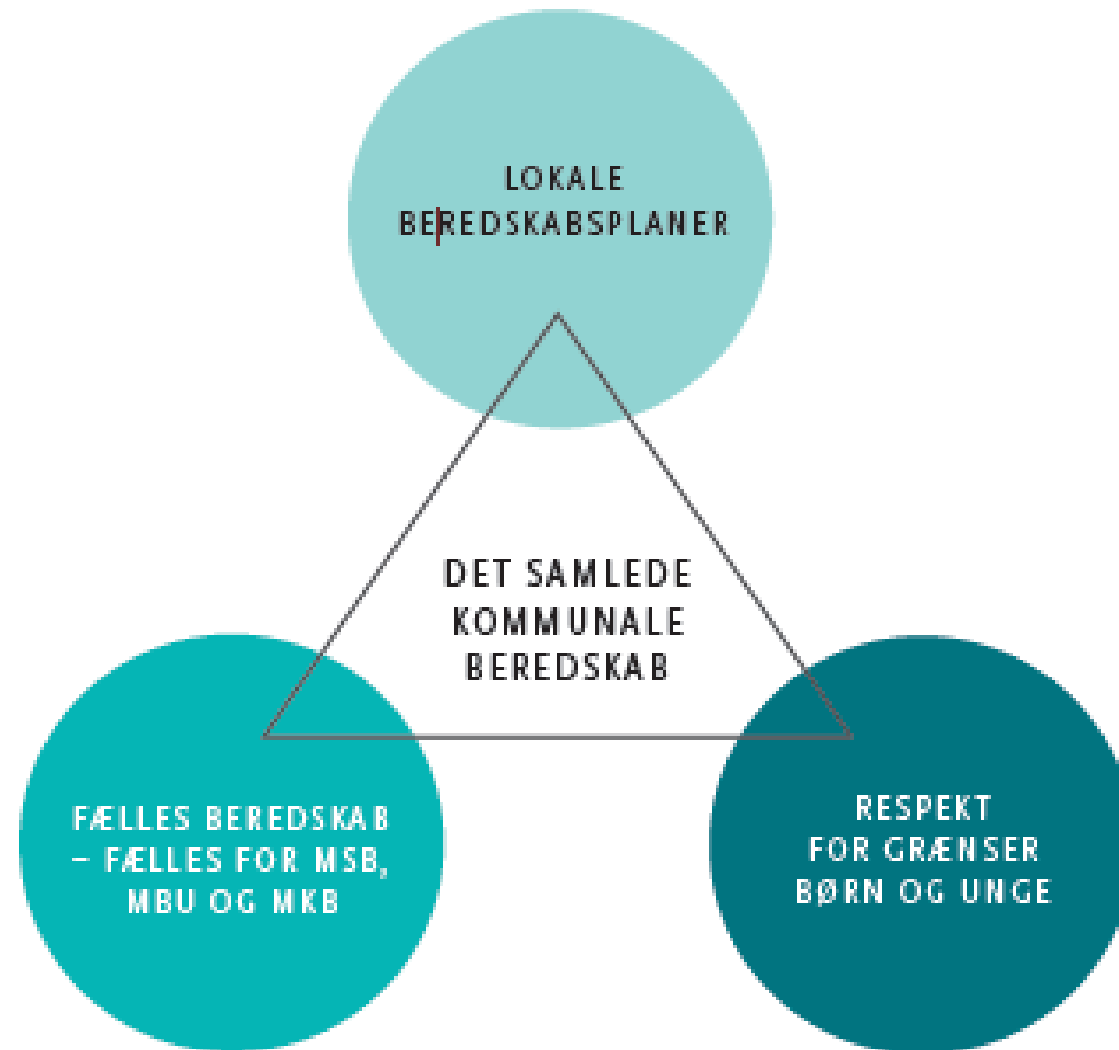
- *Red Barnets rådgivningsside:* sletdet.redbarnet.dk/
- *Cyberhus' onlinerådgivning for børn og unge:* cyberhus.dk
- *Sexliniens telefonrådgivning:* sexlinien.dk
- *Sex og Samfunds forældrerådgivning:* sexogsamfund.dk/forældre/billeddeling

Beredskabet: Respekt for Grænser

Beredskabet i Aarhus Kommune

Hvornår bruges beredskabet Respekt for Grænser?

- Hvis du har en bekymring, mistanke eller viden om seksuelle overgreb begået mod et barn eller en ung
- Hvis du selv har været udsat for en seksuel krænkelse

Handleanvisninger for fagpersoner, som får en bekymring, mistanke eller viden om seksuel krænkelse

- Gå til din nærmeste leder
- Tal kun med nærmeste leder, ikke kolleger eller andre
- Lederen tager stilling til det videre forløb
- Lederen kan søge rådgivning hos specialteamet i Respekt for Grænser

RESPEKT FOR GRÆNSER

RETNINGSLINJER

HOVED-
VEJLEDNING

DEL-
VEJLEDNINGER

ORGANISERING

KONTAKTLINJER

SPECIAL TEAM

TASKFORCE

UDDANNELSE

LEDER-
MODULER

BRUSH UP

LOKALT

TILSYN

LOKALE
ÅRLIGE
DRØFTELSE

KVALITETS-
RAPPORTER

FORÆLDRE- LINJEN

- Forældrelinjen er til forældre i skoler og daginstitutioner, der har brug for råd og vejledning vedrørende en bekymring eller en mistanke om seksuelt overgreb på et barn eller en ung.
- Telefonen er åben på hverdage klokken 9-15.
- Forældrelinjen har telefonnummer: 2179 8888

KONTAKT-
MULIGHEDER
FOR UNGE

UNGEKONTAKTEN: Unge mellem 14-17 år kan kontakte en ungerådgiver i Ungekontakten, som har stor erfaring i at snakke med unge om ting, der er svært. Det er muligt at ringe anonymt. Telefonnummer: 8940 3183

CYBERHUS er et online klubhus for børn og unge, hvor de bl.a. kan få råd og vejledning fra frivillige voksne rådgivere. www.cyberhus.dk

SLETDET er Red Barnets rådgivning, som kan hjælpe børn og unge, der har fået delt private, grænseoverskridende eller krænkende informationer, billeder eller video. F.eks. nøgenbilleder. www.redbarnet.dk/sletdet

INSTITUTIONS- LINJEN

Institutioner kan rette henvendelse til Specialteamet på mail: Respekt@mbu.aarhus.dk , hvorefter de får en opringning fra en konsulent i specialteamet inden for to timer.

Åbningstider er klokken 8-15 på alle hverdage. Henvendelser efter kl. 15 kan ikke forventes besvaret før efterfølgende arbejdsdag

HENVENDELSER UDEN FOR ÅBNINGTID

Henvendelsen uden for Respekt for Grænses åbningstid kan rettes til

- Børn og Unge vagten tlf. 89 40 20 00
- Østjylland Politi

Specialteamet

- Yder rådgivning og vejledning ved bekymring, mistanke eller viden om, at et barn eller en ung er udsat for et seksuelt overgreb
- Alle henvendelser til specialteamet skal ske via **en leder** på Institutionslinjen
- Ved henvendelse bliver man ringet op inden for to timer
- Alle henvendelser journaliseres

RESPEKT FOR GRÆNSER, VEJLEDNING

[Respekt for grænser - Vejledning](#)

FÆLLES BEREDSKABSPLAN, AARHUS KOMMUNE

[Fælles beredskab – Aarhus Kommune](#)

AFSLUTTENDE SPØRGSMÅL:

- Hvad tager du/I med fra oplægget?
- Giver det anledning til ændringer i praksis?

AARHUS KOMMUNE